

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته علوم حدیث

گرایش کلام و عقاید

آراء کلامی علامه امینی ۱

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین رسول رضوی

دانشجو:

اسماعیل شریفی

شهریور ۱۳۹۲

تمام حقوق این اثر متعلق به دانشگاه قرآن و حدیث است.

تقدیم به

روان پاک تمام اندیشمندان شیعه که در راه اعتلای مذهب حق مجاهدت ها کردند تا
آموزه های شیعه نسل به نسل منتقل شود و چراغ فروزان توحید و ولایت تا قیام آل محمد پر
فروغ باشد به ویژه تقدیم به اقیانوس علم و پارسایی آیه الله العظمی علامه شیخ عبدالحسین
امینی ا

سپاس و ستایش آفریدگاری را سزاست که بذر محبت خویش را در دل ما افشانند و قلب هایمان را به نور کتاب و عترت روشنی بخشید. او را سپاس که ما را از متمسکین به ولایت قرار داد و از هر دری غیر از درگاه با عظمت آنها روی گردان نمود و جبین شکر به درگاه بی نیاز میسایم که به من توفیق بررسی اثری از آثار بزرگ مردان شیعه را عنایت نمود و تشکر می کنم از استاد معظم جناب حجت الاسلام والمسلمین رسول رضوی که در تألیف این پایان نامه من را از ارشادات و راهنمایی های خود بهره مند ساختند و همچنین مرهون پدر و مادر خود هستم که مرا با دوستی و مودت اهل بیت: تربیت کردند.

چکیده:

در این پژوهش اندیشه های کلامی علامه امینی ابر اساس متن های کلامی بر جای مانده از ایشان بررسی شده است.

از دیدگاه این اندیشمند بزرگ، معرفت خداوند آسانترین معارف است و از مخلوقات عالم می توان به خالق و مدبر آن پی برد و نظریه تشبیه و تعطیل در مورد صفات الهی باطل بوده و نظریه صحیح اثبات صفات برای خداوند بدون تشبیه به مخلوقات است. قدر به معنی صحیحش عبارت می باشد از ثبوت امر جاری در علم ازلی الهی با اعطاء قدرت بر فعل و ترک و با معرفی شدن هر کدام از خیر و شر برای انسانها.

خداوند دو اراده دارد : اراده حتم و اراده اختیار. اگر اراده خداوند به طاعات و محبوباتش تعلق گیرد آن اراده حتمی و بالذات است و اگر اراده خداوند به کفر و عصیان عباد تعلق گیرد آن اراده اختیار و عرضی است یعنی خداوند اراده کرده است که عبادش اختیار کفر و عصیان را داشته باشند. صفات خداوند یا ذاتی است یا فعلی است. صفات فعلی صفاتی هستند که مقابل آن یک صفت وجودی برای خداوند باشد مانند صفت رضا که ضدش صفت سخط است و صفاتی را صفت ذاتی گویند که مقابلش یک صفت وجودی نباشد بلکه مقابلش ممتنع بالذات باشد مانند صفت علم که مقابلش صفت جهل است که برای خداوند ممتنع بالذات است. از دیدگاه ایشان شباهت نبی و امام در این است که هر دو امارتی الهی هستند و تعیین آنها نیازمند نصب الهی است و تفاوت آنها در این است که نبی دارای مقام تشریح است و متصل به وحی الهی است اما شأن امام تبلیغ و تبیین احکام است.

از نظر وی معاد از اصول دین بوده و این مسأله نزد شیعه اجماعی است و براساس روایات، آخرت دار بقاء و قرار است و همه مراحل قبل از آن موقتی است.

در روایات متعددی وارد شده است که در روز قیامت امیر المؤمنین تقسیم کننده بهشت و دوزخ هستند و شرط عبور از پل صراط اذن ایشان است.

در مجموع می توان ادعاء نمود آراء کلامی ایشان در زمینه های یاد شده منطبق بر عقاید اصیل شیعی می باشد که با قلم ایشان به شکلی متقن به رشته تحریر در آمده و با براهین عقلی و نقلی مستدل شده و راه را بر اشکال تراشی های مخالفان مسدود نموده است.

کلید واژه ها : علامه امینی، ذات الهی، عقیده

شیعه، خلیفه، امام، نبوت، امیر المؤمنین ۷

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات ومفاهیم.....	۱
۱,۱. مسأله تحقیق.....	۳
۱,۱,۱. بیان مسأله.....	۳
۱,۱,۲. ضرورت تحقیق.....	۳
۱,۱,۳. سؤالات تحقیق.....	۳
۱,۱,۳,۱. سوال اصلی.....	۳
۱,۱,۳,۲. سؤالات فرعی.....	۴
۱,۱,۴. فرضیات تحقیق.....	۴
۱,۱,۵. پیشینه تحقیق.....	۴
۱,۱,۶. روش و مراحل تحقیق.....	۵
۱,۱,۷. نتایج علمی وعملی تحقیق.....	۵
۱,۲. آشنائی باعلامه امینی ۱.....	۵
۱,۲,۱. نگاهی مختصر به زندگی علامه امینی ۱:.....	۵
۱,۲,۲. اساتید.....	۶
۱,۲,۳. تالیفات علامه امینی ۱.....	۷
۱,۲,۴. رحلت علامه امینی ۱.....	۸
۱,۲,۵. روش کلامی علامه امینی ۱.....	۸
جمع بندی.....	۱۰
فصل دوم: خدا شناسی از نگاه علامه امینی ۱.....	۱۱
۲,۱. ذات الهی.....	۱۳
۲,۱,۱. اثبات ذات الهی.....	۱۳
۲,۱,۲. سبب خفاء ذات الهی.....	۱۳
۲,۱,۳. حب به ذات خداوند.....	۱۴
۲,۲. صفات الهی.....	۱۴
۲,۲,۱. نفی نظریه تعطیل و تشبیه.....	۱۴
۲,۲,۱,۱. جمع بندی بین روایات مختلف.....	۱۵
۲,۲,۲. نفی جزء و حذاز خداوند.....	۱۷
۲,۲,۳. عین ذات بودن صفات الهی.....	۱۸

۱۸ صفات ذاتی و صفات فعلی
۱۹ اراده تکوینی و اراده تشریحی خداوند
۲۲ اراده حتم و اراده اختیار خداوند
۲۱ عدم امکان رؤیت خداوند
۲۳ قدم و حدوث کلام الهی
۲۴ نذر برای اهل قبور و شرک
۲۳ قضاء و قدر
۲۳ معنای صحیح قدر
۲۵ مخلوق نبودن افعال عباد
۲۵ بطلان نظریه جبر و تفویض
۲۵ انسان شناسی
۲۵ حکمت خلقت انسان
۲۵ لزوم هدایت الهی برای انسان
۲۶ انسان وقوه عاقله و واهمه
۲۹ آفرینش انسان و عالم ذر
۲۷ نامهای عالم ذر
۲۷ ضرورت وجود عالم ذر
۲۷ نکات آیات عالم ذر
۲۸ نسیان عالم ذر
۲۸ جمع بندی

فصل سوم: راهنماشناسی از نگاه علامه امینی ۱

۳۳ شباهتها و تفاوتهای نبی با امام
۳۳ لزوم معجزه برای نبی و امام
۳۴ علم امام
۳۴ علمیت امام
۳۷ علم غیب برای انبیاء و ائمه
۳۸ مراحل علم غیب
۳۹ فرق علم غیب خداوند با علم غیب انبیاء و ائمه
۴۲ عدم استفاده پیامبر و ائمه: نسبت به باطن افراد از علم غیب
۴۲ برائت از دشمنان دین
۴۲ شیعه، فرقه ناجیه
۴۴ امامت منصبی الهی

۴۶.....	۳،۷. حدیث غدیر از دیدگاه علامه امینی.....
۴۶.....	۳،۷،۱. ناقلان حدیث غدیر.....
۴۷.....	۳،۷،۲. سند حدیث غدیر.....
۴۷.....	۳،۷،۳. معنی کلمه مولى.....
۴۹.....	۳،۸. معنی غلو.....
۴۹.....	۳،۹. حب به امیرالمؤمنین:.....
۵۰.....	۳،۱۰. اصل مذهب بودن امامت.....
۵۳.....	۳،۱۱. معنی محدث در اسلام.....
۵۴.....	۳،۱۲. افضل بودن خلیفه.....
۵۶.....	۳،۱۳. تألیه و حلول.....
۵۷.....	۳،۱۴. دعاء و لعن ائمه اطهار:.....
۵۸.....	۳،۱۵. امامت زن.....
۶۵۹.....	۳،۱۶. مقامات حضرت زهراء ۳.....
۶۱.....	۳،۱۷. برخی مناقب اهل بیت:.....
۶۱.....	۳،۱۷،۱. منقبت اول: آل محمد بودن اهل بیت:.....
۶۲.....	۳،۱۷،۲. منقبت دوم: صدیق اکبر بودن امیرالمؤمنین ۷.....
۶۳.....	۳،۱۷،۳. منقبت سوم: مودت اهل بیت:، اجر رسالت.....
۶۴.....	۳،۱۷،۴. منقبت چهارم: نزول سوره هل اتی درباره اهل بیت:.....
۶۶.....	۳،۱۷،۵. منقبت پنجم: امیرالمؤمنین ۷، اولین مسلمان.....
۶۷.....	۳،۱۷،۶. منقبت ششم: امیرالمؤمنین ۷، برادر رسول خدا ۹.....
۶۸.....	۳،۱۷،۷. منقبت هفتم: صدور روایت «علی مع الحق والحق مع علی».....
۷۰.....	۳،۱۷،۸. منقبت هشتم: روایت سد الابواب.....
۷۲.....	۳،۱۷،۹. منقبت نهم: نزول آیه ولایت درباره امیرالمؤمنین ۷.....
۷۵.....	۳،۱۷،۱۰. آثار کلامی مناقب اهل بیت:.....
۷۶.....	۳،۱۸. جایگاه صحابه در کتاب و سنت.....
۷۸.....	جمع بندی.....

فصل چهارم: فرجام شناسی از نگاه علامه امینی ۱

۸۵.....	۴،۱. از اصول دین بودن معاد.....
۸۵.....	۴،۲. امکان معاد و وقوع آن.....
۸۶.....	۴،۳. دیدگاه علامه امینی در مورد آیه شریفه «قالوا ربنا ائمتنا ائمتین واحییتنا ائمتین».....
۸۶.....	۴،۴. تفسیر آیه شریفه «مالک یوم الدین».....
۸۷.....	۴،۵. تقسیم کننده بهشت و جهنم.....

۸۹ ۴,۶. امیرالمؤمنین ۷ و حوض کوثر
۹۰ ۴,۷. شرط عبور از صراط، اذن امیرالمؤمنین ۷
۹۲ جمع بندی نهائی
۹۳ منابع

فصل اول:
کلیات و مفاهیم

۱.۱. مسأله تحقیق

۱.۱.۱. بیان مسأله

علامه امینی ۱ از بزرگان علمای شیعه می باشند و مطالب کلامی زیادی در تالیفات ایشان نهفته است بررسی آراء کلامی ایشان جنبه های مختلف کلام اصیل شیعی را روشن می کند و با توجه به عظمت ایشان در بین مسلمانان بررسی آراء کلامی ایشان بسیاری از ابهامات و شبهات نسبت به عقاید شیعه را مرتفع می کند و عقاید اصیل شیعی را به شکل متقن و مستدلی ارائه می دهد.

۱.۱.۲. ضرورت تحقیق

این تحقیق از جهات مختلفی حائز اهمیت می باشد که به برخی از آنها اشاره می کنیم:
اول آنکه با این تحقیق، آراء کلامی علامه امینی مورد تحقیق و بررسی قرار می گیرد و مقدار قوت و استحکام آراء کلامی ایشان مشخص می شود و راه برای تحقیق بیشتر در تالیفات ایشان آسان تر می شود. دوم آنکه پاسخ های ایشان به اشکال تراشی های مخالفان شیعه تبیین می شود و به بسیاری از شبهات و ابهامات در مورد معتقدات شیعه جواب داده می شود.
سوم آنکه با این تحقیق جایگاه علامه امینی در تاریخ کلام شیعه مورد سنجش قرار می گیرد و معلوم می شود که علامه امینی در علم کلام هم جایگاه بلندی دارند. چهارم آنکه شیوه صحیح احتجاج با مخالفان شیعه معلوم می شود و مشخص می شود که در مقام احتجاج با آنها باید از استدلالهائی بهره گرفت که آنها قبول دارند و مواد احتجاجات باید از تالیفات خودشان گرفته شود و با توجه به اینکه در مورد آراء کلامی و استدلالات ایشان کاری انجام نشده است وجود رساله ای که متصدی آن باشد ضروری به نظر می رسد.

۱.۱.۳. سوالات تحقیق

۱.۱.۳.۱ سوال اصلی

- اندیشه ها و آراء کلامی علامه امینی ۱ چیست؟

۱،۱،۳،۲. سوالات فرعی

۱- آراء علامه امینی در موضوع خدا شناسی (ذات و صفات و افعال) براساس مطالب کلامی ایشان در تالیفاتشان، چیست؟

۲- دیدگاه ایشان در زمینه راهنماشناسی (نبوت و امامت) چیست؟

۳- علامه امینی در زمینه فرجام شناسی چه دیدگاهی دارند؟

۱،۱،۴. فرضیات تحقیق

علامه امینی از رجال مهم و معتبر شیعه می باشند و کتاب الغدیر فی الکتب و السنه و الادب را تالیف نموده اند و حجم مطالب کلامی ایشان زیاد است. به دست آوردن اندیشه های کلامی ایشان در زمینه های یاد شده محتاج بررسی و تحقیق زیادی است اما به شکل مختصر به سوالات فوق جواب می دهیم:

خداوند آسان ترین معارف است و از مخلوقات عالم می توان به خالق و مدبر آن پی برد.

از دیدگاه ایشان نظریه تشبیه و تعطیل در مورد صفات الهی

باطل می باشد و نظریه صحیح اثبات صفات برای خداوند بدون تشبیه به مخلوقات است و قدر به معنی صحیحش عبارت می باشد از ثبوت امر جاری در علم ازلی الهی با اعطاء قدرت بر فعل و ترک و با معرفی شدن هر کدام از خیر و شر برای انسانها.

از دیدگاه ایشان شباهت نبی و امام در این است که هر دو امارتی الهی هستند و تعیین آنها نیازمند نصب الهی است و تفاوت آنها در این است که نبی دارای مقام تشریح است و متصل به وحی الهی است اما شأن امام تبلیغ و تبیین احکام است. دیدگاه علامه

امینی در مورد معاد این است که معاد از اصول دین است و این مسأله نزد شیعه اجماعی است. و براساس روایات آخرت دار بقاء و قرار است و همه مراحل قبل از آن موقتی است.

در روایت متعددی وارد شده است که در روز قیامت امیر المؤمنین تقسیم کننده بهشت

و دوزخ هستند و شرط عبور از پل صراط اذن ایشان است.

۱،۱،۵. پیشینه تحقیق

مجموعه ای که به خصوص آراء کلامی علامه امینی پرداخته باشد وجود ندارد اما برخی تحقیقات در تالیفات ایشان شده است مانند تلخیص شدن الغدیر و ترجمه برخی از کتب علامه امینی و برخی مقالات در مورد ایشان که به آنها اشاره می کنیم:

۱- تلخیص الغدیر توسط محمد حسن شفیعی شاهرودی، ایشان در این کتاب، مطالب کتاب الغدیر را به شکل خلاصه شده ارائه کرده است و مطالبی را که موجب طولانی شدن مباحث می شود را حذف کرده است. ۲- ترجمه تفسیر فاتحه الکتاب توسط قدرت الله حسینی شاهرادی ۳- کتاب المقاصد العلیه فی المطالب السنیة که سالها به شکل مخطوط بوده است تا اینکه توسط آقای طباطبائی تحقیق و چاپ شده است. ۴- شهید مطهری مقاله ای نوشته اند به این عنوان: الغدیر و وحدت اسلامی، این مقاله در کتاب شش مقاله شهید مطهری چاپ شده است. ایشان در این مقاله به موضوع وحدت اسلامی و نقش علامه امینی در آن و برخی اظهار نظر ها در مورد کتاب الغدیر پرداخته اند.

۱،۱،۶. روش و مراحل تحقیق

در این تحقیق اول متون کلامی علامه امینی گرد آوری شده است سپس اندیشه های کلامی ایشان از آن متون بیرون کشیده شده است و مورد توضیح و تنظیم قرار گرفته است سپس یک جمع بندی از آنها ارائه شده است.

۱،۱،۷. نتایج علمی و عملی تحقیق

از این پایان نامه می توان برای تکمیل کلان طرح های شناخت علمای شیعه استفاده کرد مانند مؤسسه کتاب شناسی شیعه و نیز ترسیم شخصیت علامه امینی و امکان تعامل صحیح با مطالب کلامی نهفته در تالیفات ایشان و همچنین پاسخ به برخی از شبهات از مهمترین فواید این پایان نامه است.

۱،۱،۲. آشنائی با علامه امینی ۱

۱،۲،۱. نگاهی مختصر به زندگی علامه امینی ۱:

شیخ عبدالحسین امینی در سال ۱۳۲۰ هجری قمری در تبریز به دنیا آمد. ایشان ابتداء در محضر پدرشان علوم مختلفی مانند ادبیات فارسی و عربی و منطق و فقه را شروع کردند ایشان به حفظ شعر هم می پرداخت و اشعاری مانند الفیه ابن مالک را حفظ می کرد. او در ایام جوانی به نجف

اشرف مسافرت کردند و در آن مکان مقدس به تحصیل علوم دینی مانند فقه و اصول فقه و علوم حدیث پرداختند.

۱،۲،۳. اساتید

برخی از اساتید ایشان در نجف عباتند از:

- ۱- آیه الله سید محمد باقر حسینی فیروز آبادی
- ۲- آیه الله سید ابو تراب بن ابی القاسم خوانساری
- ۳- آیه الله میرزا علی بن عبد الحسین ایروانی
- ۴- آیه الله میرزا ابوالحسن بن عبد الحسین مشکینی

علامه امینی با نبوغی که از خود نشان دادند توانستند به مقام رفیع اجتهاد نائل آیند و از محضر شش نفر از بزرگان نجف اجازه اجتهاد دریافت کنند به نام حضرات آیات:

۱. آیه الله سید میرزا علی بن مجدد شیرازی
 ۲. آیه الله شیخ میرزا حسین نائینی
 ۳. آیه الله شیخ عبد الکریم حائری یزدی
 ۴. آیه الله سید ابوالحسن اصفهانی
 ۵. آیه الله شیخ محمد حسین اصفهانی
 ۶. آیه الله محمد حسین بن علی آل کاشف الغطاء
- ایشان در نقل روایت از این بزرگان اجازه نقل روایت داشته اند:

- ۱- آیه الله سید ابو الحسن اصفهانی
- ۲- آیه الله میرزا علی حسینی شیرازی
- ۳- شیخ علی اصغر ملکی تبریزی

علامه امینی برای تالیف کتابهای خود مسافرت‌های علمی مختلفی به کربلاء و بغداد و کاظمین و سامراء و هند و سوریه و ترکیه داشته اند. پدر علامه امینی حجة الاسلام حاج میرزا احمد امینی بود که از عالمان سرشناس تبریز بود.

علامه امینی صفات اخلاقی ممتازی داشتند مانند علو طبع، استغنای از دیگران، بی اعتنائی به ریاست، صراحت لهجه، زبانی صادق و گویا، قلم شیوا، و عالی ترین صفات عالیه او محبت و ولای کامل نسبت به اهل بیت: بود که سرآمد تمام مزایای وجودی او بود. یکی از خدمات ایشان تأسیس کتابخانه امیر المؤمنین ۷در نجف اشرف بود. این

کتابخانه ۴۲۰۰۰ جلد کتاب خطی و چاپی دارد.

علامه امینی در عرصه سیاسی نیز فعالیت داشته است و از قیام شیخ محمد خیابانی بر علیه استعمار انگلیس حمایت کرد و از قیام امام خمینی علیه رژیم طاغوت نیز حمایت کرد و گفت: «دیگران غاصبند و این مقام، حق مسلم آن فریادگر است.» و در جایی دیگر گفته است: «الامام الخمينی ذخیره الله للشيعة» یعنی «امام خمینی ذخیره الهی برای شیعه است»^۱.

۱،۲،۳. تالیفات علامه امینی ۱

برخی از تالیفات علامه امینی این کتب می باشد:

۱- الغدير في الكتاب و السنة و الادب

۲ - تحقيق و تعليق بر كامل الزيارات

۳- ادب الزائر لمن يمّم الحائر

۴ - سيرتنا و سنتنا سيرة نبينا محمد ۹ و سنته

۵- تفسير فاتحة الكتاب

۶- كتاب فاطمة الزهراء

۷- المقاصد العلية في المطالب السنية

۸- شهداء الفضيلة

مهمترین تألیف علامه امینی، تألیف کتاب الغدير است که تمجید های زیادی از آن شده است به عنوان نمونه شهید مرتضی مطهری درباره کتاب الغدير و نقش مثبت آن در میان مسلمانان می نویسد: «نقش مثبت الغدير در وحدت اسلامي از اين نظر است که اولاً منطق مستدل شيعه را روشن می کند و ثابت می کند که گرایش در حدود صد ميليون مسلمان به تشيع بر خلاف تبليغات زهر آگين عده ای مولود جريانهای سياسی یا نژادی و غيره نبوده است بلکه یک منطق قوی متکی به قرآن و سنت، موجب اين گرایش شده است.

ثانياً ثابت می کند که پاره ای اتهامات به شيعه که سبب فاصله گرفتن مسلمانان ديگر از شيعه شده است از قبيل اينکه شيعه غير مسلمان را بر مسلمان غير شيعه ترجيح می دهد و از شکست مسلمانان غير شيعه از غير

^۱- گلشن ابرار، جمعی از پژوهشگران حوزه علمیه قم، زیر نظر پژوهشکده باقر العلوم، قم، نشر معروف، چاپ سوم، بهار ۱۳۸۵، ج ۲، ص ۷۳۵ و ۷۲۷.

مسلمان شادمان می گردد و از قبیل اینکه شیعه به جای حج به زیارت ائمه می رود یا در نماز چنین می کند و در ازدواج موقت چنان، به کلی بی اساس و دروغ است. ثالثاً شخص شخیص امیر المؤمنین علی را که مظلومترین و مجهول القدر ترین شخصیت بزرگ اسلامی است و می تواند مقتدای عموم مسلمین واقع شود و همچنین ذریه اطهارش را به جهان اسلام معرفی می کند.»^۱

۱،۲،۴. رحلت علامه امینی ۱

ایشان پس از گذراندن قریب به دو سال بیماری در روز جمعه ۲۸ ربیع الثانی سال ۱۳۹۰ هجری قمری مطابق با ۱۲ تیر ۱۳۴۹ هجری شمسی در تهران رحلت کردند آخرین کلماتی که از ایشان شنیده شده این کلمات است :

«اللهم هذه سكرات الموت قد حلت فأقبل الي بوجهك الكريم وأعني على نفسي بما تعين به الصالحين على أنفسهم»
«خدایا این سكرات مرگ است که آمده است پس با وجه کریمت روی به من کن و به آنچه که صالحان را با آن یاری می کنی بر نفس هایشان من را بر نفسم یاری کن.»

مرقد ایشان در نجف کنار مکتبه الامیرالمؤمنین واقع شده است.^۲

۱،۲،۵. روش کلامی علامه امینی ۱

یکی از مقومات اثبات آموزه های اعتقادی توجه به مخاطب و معتقدات او است به عنوان مثال اگر یک شیعه بخواهد برای هم مذهب خود یک مطلب اعتقادی را اثبات کند می تواند از روایات اهل بیت: استفاده کند اما در صورت بحث با یک سنی مذهب با محدودیت هائی روبه رو است. استاد برنجکار در کتاب روش شناسی علم کلام می نویسد:

«از جمله مقومات مقام اثبات وجود و یا فرض وجود مخاطب است. هر متکلمی که دست به اثبات گزاره دینی می زند با این فرض روبه رو است که

۱- شش مقاله، شهید مرتضی مطهری، قم، انتشارات صدرا، چاپ پانزدهم، آبان ۱۳۸۰ ص ۲۲۰.

۲- تلخیص الغدیر، محمد حسن شفیعی شاهرودی، انتشارات موسسه میراث النبوة و گلشن ابرار، ج ۲، ص ۷۲۷ و ۷۳۵.

مخاطبی فرا روی وی است و او مطلب را باید به گونه ای اثبات کند که برای وی قابل پذیرش باشد. از این رو در مرحله اثبات و استدلال مخاطب شناسی بسیار مهم است. مثلاً یکی از مبانی کلامی و روایی اهل سنت، عدالت صحابه و حجیت اقوال آنها است. متکلم سنی مذهب وقتی با مخاطب سنی مذهب روبه رو است به راحتی می تواند از روایات صحابه استفاده کند ولی همین متکلم وقتی با یک مخاطب شیعی روبه رو است قاعدتاً نمی تواند از چنین مبانی استفاده کند و یا در صورت استفاده هم نتیجه ای برای وی حاصل نخواهد شد. همچنین متکلم شیعه به هنگام بحث و اثبات گزاره ای برای مخاطب شیعی به راحتی می تواند از روایات اهل بیت: استفاده کند ولی همین متکلم به هنگام بحث با مخاطب سنی مذهب حتماً با محدودیت هائی روبه رو است.^۱

یکی از روش های پاسخ به شبهات پاسخ بر اساس مبانی شبهه کننده و یا نقاط مشترک است.^۲ علامه امینی در مباحث جدلی خود با اهل سنت همواره از این روش استفاده نموده اند و از نقاط مشترک به اهل سنت شروع کرده اند به عنوان مثال از حجیت قرآن کریم و سنت پیامبر به عنوان مبنائی مشترک و فصل الخطاب در همه مباحث جدلی با اهل سنت، استفاده وافر نموده اند.

برای پاسخ به شبهات هم می توان از پاسخ حلی

استفاده کرد و هم از پاسخ نقضی.^۳ علامه امینی برای پاسخ دادن به شبهات مخالفان از هر دو روش بهره گرفته اند گرچه در مواردی که از پاسخ نقضی استفاده کرده اند از جواب حلی هم استفاده کرده اند. علامه امینی در

مباحث کلامی که در کتاب الغدیر و سایر تألیفاتشان مطرح کرده اند هم از روش عقلی استفاده کرده اند و هم از روش نقلی. ایشان در مقام تثبیت و تایید مطلب به شکل گسترده ای از نقل اقوال سایر دانشمندان و محققین بهره گرفته اند و در برخی موارد حتی از استفتائات مراجع تقلید استفاده کرده اند. علامه امینی در مورد بحث امامت توجه ویژه ای به علم رجال داشته اند و روایان روایاتی که در مورد بحث امامت موجود می باشد را به شکل کم نظیری مورد توجه و دقت و سنجش قرار داده

۱- روش شناسی علم کلام اصول استنباط و دفاع در عقاید، برنجکار، رضا، قم، مؤسسه علمی فرهنگی دار الحدیث، سازمان چاپ و نشر انجمن کلام اسلامی حوزه، چاپ اول، ۱۳۹۱ شمسی، ص ۱۷۹.

۲- همان، ص ۱۹۷.

۳- همان، ص ۲۰۰ و ۲۰۱.

اند. در مباحث کلامی که در غیر کتاب الغدیر مطرح کرده اند روش نقلی ایشان به این شکل است که علاوه بر استفاده از آیات قرآن، از روایات هم استفاده فراوان کرده اند و منبع بیشتر آنها کتب شیعه می باشد. اما روش کلامی ایشان در کتاب الغدیر این تفاوت را دارد که منبع روایات مورد استدلال ایشان کتب اهل سنت می باشد و روش ایشان در کتاب الغدیر به شکل جدلی می باشد یعنی مغلوب ساختن طرف مقابل با آنچه که خودش قبول دارد. بنای ایشان بر این بوده است که همه مباحث را در میدان بحث به شکل علمی و فنی و استدلالی اثبات یا رد کنند.

علامه امینی در این

میدان وسیع علمی از آیات قرآن و تفسیر آنها و شعر شعراء و علم رجال و علم درایه و علم فقه و اصول فقه و علم تاریخ و علم اخلاق و ادبیات عرب و نقل اقوال از دانشمندان علوم مختلف بهره فراوان برده اند. این ویژگی ها در مباحث کلامی ایشان در کتاب الغدیر به چشم می خورد:

۱- تدوین مباحث به روش جدل یعنی مغلوب ساختن طرف مقابل با معتقدات

خویش. ۲- مستند نمودن تمام احتجاجات در میدان بحث.

۳- استفاده از نثری زیبا و روان و بلیغ در تمام مباحث.

۴- توجه به بنیان های مباحث اعتقادی و ریشه یابی آنها.

۵- استفاده کردن از سایر علوم مانند تاریخ، اخلاق، فقه، رجال

، تفسیر و علوم حدیث.

جمع بندی

علامه امینی از بزرگان شیعه می باشند و کتاب الغدیر ایشان مورد استفاده محققین و نویسندگان زیادی می باشد. ایشان از برخی مراجع تقلید اجازه اجتهاد داشته اند و از برخی اجازه نقل روایت داشته اند.

علامه امینی در استدلال کلامی خویش از روش عقلی و نقلی استفاده کرده اند و در کتاب الغدیر بیشتر از کتب اهل سنت استدلال کرده اند. روش ایشان در الغدیر جدلی می باشد یعنی الزام خصم به وسیله آنچه که خودش قبول دارد.

ایشان برای اثبات دیدگاههای کلامی خویش از شواهد تاریخی، رجالی

، تفسیری، اخلاقی، فقهی و شعر شعراء نیز استفاده نموده اند و بنای ایشان بر این بوده است که احتجاجات خویش را در میدان بحث مستدل کنند.

فصل دوم:

خداشناسی از نگاه علامه امینی ۱